

Czeska socjaldemokracja idzie po władzę

Jakub Groszkowski

Faworytem wyborów parlamentarnych w Czechach, które odbędą się w dniach 28–29 maja, jest Czeska Partia Socjaldemokratyczna (CSSD). Socjaldemokraci najprawdopodobniej będą stanowić główną siłę w nowym gabinecie, ale będą musieli szukać poparcia innych ugrupowań. Mniej prawdopodobne jest powołanie gabinetu centroprawicowego lub powstanie wielkiej koalicji CSSD i prawicowej Obywatelskiej Partii Demokratycznej (ODS). Duża liczba możliwych konfiguracji powyborczych utrudni negocjacje nad formowaniem rządu. Zapewne pertraktacje będą się przedłużać i stworzą pole do działania dla prezydenta Vaclava Klause. Najbardziej prawdopodobne powyborcze scenariusze nie przyniosą istotnych zmian w polityce zagranicznej Czech. Należy oczekiwać, że polityka ta będzie wyważona poprzez kompromis w ramach koalicji.

Kampania wyborcza

Głównym tematem przedwyborczego sporu między czeską lewicą i prawicą był stan finansów publicznych oraz kształt planowanych reform gospodarczych. CSSD i ODS co prawda widzą potrzebę naprawy finansów państwa, różnią się jednak w ocenie kryzysu i kształtu proponowanych zmian. Program ODS zakłada oszczędności oraz kontynuację liberalnych reform, których symbolem stały się podatek liniowy i opłaty w służbie zdrowia. CSSD chce zniesienia tych opłat oraz podwyższenia podatków dla bogatszych obywateli.

Fenomen nowych ugrupowań

Realne szanse na zdobycie mandatów w dwuosobowej Izbie Poselskiej ma siedem ugrupowań (zob. wyniki ostatnich sondaży w Aneksie), z których największe poparcie zdobywa CSSD, wyprzedzając ODS i Komunistyczną Partię Czech i Moraw (KSCM). O zachowanie miejsc w parlamencie walczą chadecka KDU-CSL i Partia Zielonych, które uzyskują w sondażach wyniki oscylujące wokół 5-procentowego progu wyborczego. Ich głównym konkurentem są partie, które po raz pierwszy będą ubiegały się o miejsca w parlamencie: konserwatywna TOP 09 i centrowe Sprawy Publiczne (VV). Nowe ugrupowania bazują na popularności swoich przywódców. Prezesem TOP 09 jest były minister spraw zagranicznych Karel Schwarzenberg, na czele VV stoi popularny były dziennikarz Radek John. Trzon tych ugrupowań stanowią byli szeregowi członkowie KDU-CSL i ODS. TOP 09 jest partią o liberalnym programie gospodarczym bliskim ODS, przy czym popierając silny sojusz z USA bardziej zdecydowanie opowiada się za pogłębianiem integracji europejskiej.

VV pozostają ugrupowaniem o mało czytelnym programie, którego głównym hasłem jest zwiększenie wpływu obywateli na decyzje polityczne. Z wypowiedzi władz tej partii, w której decydujący głos ma grupa praskich biznesmenów, wynika, że VV jest bliższa współpracy z ODS niż z CSSD.

Prawdopodobne scenariusze

Sondaże przedwyborcze stawiają CSSD w pozycji jednoznacznego faworyta wyborów, nie dając jej jednak szans na samodzielne rządzenie. Socjaldemokracja w pierwszej kolejności będzie zapewne szukać porozumienia z KDU-CSL i Partią Zielonych, o ile ugrupowania te znajdą się w parlamencie. Alternatywnym kandydatem do rozmów koalicyjnych może być dla socjaldemokratów ugrupowanie Sprawy Publiczne. Wzajemne ataki obu partii podczas kampanii przedwyborczej, wskazują jednak, że rozmowy obu stron nie będą łatwe.

Nawet w przypadku uzyskania przeszło połowy miejsc w parlamencie przez CSSD i KSCM jest mało prawdopodobne, aby socjaldemokracja zdecydowała się na koalicję rządową z komunistami, ze względu na ostry sprzeciw czeskich elit. „Współpracy politycznej” z KSCM, która od 1989 roku jest izolowana na scenie politycznej, zabrania również partyjna uchwała CSSD. Nie można jednak wykluczyć porozumienia socjaldemokratów z komunistami, szczególnie w przypadku fiaska rozmów z mniejszymi ugrupowaniami centrowymi. Efektem umowy obu partii mógłby być rząd mniejszościowy CSSD, akceptowany w parlamencie przez KSCM. Wymagałoby to jednak od socjaldemokracji szeregu ustępstw, obejmujących stanowiska w parlamencie i administracji rządowej.

Dobry wynik partii prawicowych ODS i TOP 09 oraz VV przy jednoczesnym wejściu do parlamentu mniejszych ugrupowań centrowych – KDU-CSL i Partii Zielonych, stworzyłby warunki do powołania rządu centroprawicowego. Gabinet taki musiałby jednak zostać utworzony przez kilka partii, co utrudniłoby rozmowy koalicyjne i negatywnie wpływałoby na stabilność takiego rządu.

Scenariuszem, który będzie przez partie rozpatrywany w ostatniej kolejności, jest powstanie wielkiej koalicji ODS i CSSD. Doprowadzić do niej mogłyby pat wyborczy rozkładający głosy równo między lewicę i prawicę lub zbyt ostre warunki stawiane największym partiom przez potencjalnych koalicjantów.

Implikacje dla polityki zagranicznej

Najbardziej prawdopodobne konfiguracje powyborczych koalicji wskazują, że w Czechach nie należy spodziewać się zasadniczej zmiany polityki, a raczej korekty kształtu reform strukturalnych i utrzymania aktualnego kursu polityki zagranicznej, przy ewentualnej zmianie retoryki. W przypadku powstania koalicji CSSD z centrowym partnerem kurs „kontynentalny” (zorientowany na pogłębianie integracji europejskiej i jednoczesne zbliżenie z Rosją) będzie prawdopodobnie korygowany przez partnera koalicyjnego, sceptycznego względem polityki Kremla i bardziej przychylnego utrzymaniu dobrych relacji z USA. Analogicznie, w przypadku

szerokiej koalicji centroprawicowej „proatlantycką” orientację preferowaną przez ODS będą osłabiać partnerzy koalicyjni, opowiadający się przede wszystkim za pogłębianiem integracji europejskiej.

Większej zmiany można się spodziewać w przypadku powstania rządu CSSD popieranego przez KSCM. Choć socjaldemokraci nie przystaną na uzyskanie przez komunistów wpływu na zasadnicze kwestie polityki rządu, to brak centrowego koalicjanta najprawdopodobniej wzmocniłby lewe skrzydło partii, niechętnie liberalnym reformom, sceptyczne wobec zaangażowania Czech w działania NATO i opowiadające się za zacieśnianiem kontaktów z Rosją.

Powyborcze negocjacje najprawdopodobniej będą długotrwałe. Dużą rolę odegra w nich prezydent Vaclav Klaus. Konstytucja daje mu prawo swobodnego wyboru osoby, której powierzy misję utworzenia rządu. Czeski prezydent będzie zapewne wspierać ugrupowania prawicowe i może skutecznie utrudniać próby budowania rządu w oparciu o porozumienie socjaldemokracji i komunistów.

Aneks:

Poparcie dla głównych partii politycznych według majowych sondaży czeskich ośrodków badania opinii publicznej (CVVM, STEM, Factum Invenio)

Nazwa partii	Wahania poparcia (%)
CSSD	26,3 – 30,5
ODS	18,7 – 22,9
KSCM	11,8 – 13,1
TOP 09	9,2 – 14
Sprawy Publiczne (VV)	8,8 – 12,6
KDU-CSL	3,5 – 5,5
Partia Zielonych	2,6 – 4,5